

I poliskammaren
och
på stationerna.

tt kallas till inställelse i poliskammaren betraktas ännu icke utan motvilja, ehuru det på laglydiga personer kanske icke har samma obehagliga verkan som för några årtionden sedan. Det fins naturligtvis de som ha sina goda skäl att frukta polisen och som ej kunna höra namnet utan att öfverfallas af en hemsk rysning. Men äfven bland dem som icke ha någon orsak att bäfva för polisen önska de flesta att undvika den inrättningen.

Den känslan kan ju vara ganska förklarlig hos finkänsliga naturer hvilka icke utan motvilja kunna tänka på att stå inför samma skrank, där så många fräcka brottslingar bruka stå, att trängas med samhällets olycksbarn bland moralisk och fysik smuts samt alt vidrigt som deras inbillning målar ut för dem.

Intrycket af en session i poliskammaren är dock i våra dagar ingalunda så afskräckande som man, med minnet från forna tidens polisnrättning, vanligtvis föreställer sig.

Stockholms polisverk omfattar många olika afdelningar, och det torde knappast finnas något annat ämbetsverk som allmänheten nödgas besöka af så skilda anledningar. Dit inkallas personer för att

stående ansvar för något groft brott, under det en annan där infinner sig för att vinna upprättelse för ett sådant eller därom lemna upplysning. En vill anmäla en konsert eller föreläsning, en annan är anhållen för lösdrefveri; en är angifven för fylleri eller slagsmål; en annan vill söka sig in på arbetshuset — och så vidare i oändlighet.

Den talrika allmänhet som samtidigt har mål att utföra eller andra angelägenheter att besörja i polisen företräder således en mångfald af de mest skiftande, ofta fullkomligt motsatta intressen och utgöres af beståndsdelar af de mest skilda samhällslager. Längre dröjde det dock innan den som infann sig i ett t. ex. rent administrativt ärende besparades olägenheten af att sammanträffa med brottslingar, fridstörare och andra »poliskunder». Det var en hopgyttning af alt slags folk som trängdes i polisförmaket. Den osunda och vämjeliga lukt som uppkom af denna sammanblandning steg upp i huset och spred sig till alla ämbetslokalerna.

Så var förhållandet ännu i medlet af 1880-talet, men är nu väsentligt förbättradt, hufvudsakligen genom polismästarens kraftiga ingripande och i följd därpå öfverståhållarens till stadsfullmäktige den 10 mars 1885 gjorda hemställan. Stadsfullmäktige godkände denna och beviljade medel till polishusets ändamålsenligare inredning enligt det af stadens arbetschef, major C. J. Knös, upprättade kostnadsförslag som upptog en summa af 30,000 kronor. Arbetet utfördes sommaren 1885.

Polishuset har i sitt yttre ingenting som tilldrager sig uppmärksamhet. Det är en tämligen stor byggnad, en förening af det gamla på sextonhundra-talet uppförda Polus'ska huset i hörnet af Myntgatan och Myntgränden (benämningar sedan myntverket upptog n. v. kanslihuset) och ett väster därom beläget, enligt uppgift en gång Gustaf Banérs hus, mest bekant under förra hälften af vårt århundrade såsom lokal för Malmens källare. Byggnaden ligger vid en tämligen trång gata och eger icke något monumentalt, ingenting som på något sätt antyder hvad som finnes innanför murarne, ser ej afskräckande ut, ej håller vördnadsbjudande.

Utanför hufvudingången fins ingen post, mycket mindre någon högvakt. Innan »stadsmilitären» afskaffades, vandrade en man af den kåren med gevär i förstugan, men nu går ingen vakt där. Något stort antal polismän ser man ej håller till, men för öfrigt är rörelsen ganska liflig i samma förstuga. Det är ständigt strömmande fram och till baka. På väggen finner man uppgift på hvar polisens särskilda afdelningar äro att söka.

Det är just icke det bästa sällskap man möter, men några fångslade brottslingar ser man icke. Träffar man en och annan skurk-

fysionomi, hvilket icke är alldeles ovanligt, tillhör denna dock en för tillfället fri personlighet. Fångar föras en helt annan väg in till poliskammaren och ha ej långt att gå. Den tiden är förliden, då fångslade män och kvinnor släpades midt på dagen genom Stockholms förnämsta gator. Cellfängelset är sammanbyggt med polishuset.

Genom förändringarne 1885 ha så väl polikammarens som polisdomstolens sessionsrum erhållit ett icke obetydligt utvidgadt utrymme; tillträde till dessa rum ha beredts genom två trappor och skilda förstugor, och sessionsrummet ha erhållit två förmak som icke stå med hvarandra i omedelbar förbindelse. Poliskammarens ämbetslokaler äro nu så anordnade, att de ämbets- och tjänstemän som samarbete kommit i hvarandras närhet, hvarjämte polisdomstolens lokaler försetts med kraftig luftväxling. Härigenom har polisverkets behof af ändamålsenliga lokaler nöjaktigt tillgodosetts intill den tid, då man kan, såsom det heter i öfverståthållare-ämbetets senaste femårs-berättelse, hoppas få se planen att för stadens ämbetsverk uppföra en ny byggnad bragt till verklighet.

I förstugan leda dörrar till detektiva stationen samt dennes föreståndares rum och till redaktionen af Polisunderrättelser.

Går man upp för trappan, kommer man dels till kanslist- och sekreterare-expeditionen för polisärenden, dels till poliskammarens förmak n:o 4. Det senare, föga rymligt, upptages till större delen af polismän i uniform samt några få till polisen inkallade personer. Från samma förmak leda till vänster två dörrar in i poliskammarens sessionsrum.

Klockan är mellan elfva och tolf på dagen. *Poliskammarens* arbeten börjas. Dessa äro icke offentliga, men med särskildt tillstånd kunna vi taga plats bak om skranket och öfvervara förhandlingarna.

Vi befinna oss i ett stort, af fem fönster åt Myntgatan och tre åt gården upplyst rum som på hela sin längd delas af ett skrank hvilket gör på halfva längden en bugt utåt, och där har polismästaren sin plats. Bak om polismästarens stol står en byst af friherre Carl Sparre, hvilken under aderton år, 1773—1791, såsom öfverståthållare verkade för Stockholms förkofran och under hvars ämbetslid poliskammaren inrättades.

Till höger om polismästaren sitter vid ett särskildt bord den för dagen tjänstgörande notarien. Utanför skranket synas några civilklädda polismän, detektiver, samt en såsom ordonnans tjänstgörande uniformerad poliskonstapel. På ena sidan föra två dörrar från förmaket. På motsatta sidan leder en dörr utåt en annan förstuga och en dörr sätter rummet i förbindelse med rum upplåtna åt kommissarierna och ordonnansafdelningen. Mellan dessa två dörrar är i hörnet en liten löndörr, hvilken man knappt märker, men som är en ganska viktig förbindelseled och för många en högst fatal dörr. Den leder till cellfängelset.

Alt är tyst och stillsamt i detta stora rum. Några referenter finnas icke. Polismästaren, f. n. den såsom biträdande polismästare tillförordnade polisdomaren W. Willers, ögnar igenom de rapporter som uppsatts efter de förberedande förhören i detektiva afdelningen. Snart nämner han ett namn, en polisman skyndar ut och strax därefter öppnas den lilla lönndörren. En figur i hvita linnekläder införes och anvisas plats utanför skranket. Förhöret tager sin början.

Fången har redan inför detektiva afdelningen fått redogöra för sin föregående lefnad, och rapporten därom uppläses nu. Ej sällan söker fången att genom osanna uppgifter föra polisen bakom ljuset. Men i de flesta fall har man god reda på hans föregående.

Där ha vi en medelålders kraftfull man med ett ganska godt utseende. Han är dock tre gånger förut straffad för stöld. Nu är han tilltalad för att ha begått inbrott i sällskap med två kamrater, också straffade två eller tre gånger för samma slags brott. Tjufven med det fördelaktiga utseendet bekänner fritt och otvunget, men påstår sig icke känna de två andra. Han använder lika mycket advokatyr att rentvå dem som han öppet tillstår sitt eget brott. Han föres åter bort, och de två andra införas. De äro bägge utrustade med utpräglade skurkfysionomier, och den äldste, en sextioåring, ser ytterst förhärdad ut. Han svarar i en hård och snäsande ton på polismästarens ganska fogliga frågor. Ingen af dem kan förmås att bekänna, ehuru de alla tre gripits på bar gärning. Målet hänvisas till rådhusrätten.

Genom den lilla, ödesdiga dörren införes en liten herre som i all sin sluskighet synbarligen eftersträfvat rätt mycken elegans, en snobb hvars slitna och fläckiga kläder bevisa allt annat än ett ordentligt lefnadssätt, men hvilka dock befriat honom från att iklädas fångdräkt. Det är endast de som icke ha egna åtminstone någorlunda dugliga kläder som införas fångdräkten. Snobben är tilltalad för åtskilliga förfalskningar, men målsegandena ha afstått från att fullfölja målet. Nu står han inför polisskranket endast som lösdrivare. Han ställes på fri fot igen, men ålägges att skaffa sig arbete.

En icke häktad man införes och träder med högtidliga steg fram till skranket samt lutar sig ända in på polismästaren. Han har stora, blå glasögon och en förvånande likhet med »advokaten Knifving» i det bekanta lustspelet. Han är misstänkt, och det på ganska talande skäl, för att ha borrar in något sprängämne i ett vedträ som därigenom exploderat och skadat en person. Med mycken advokatorisk talförhet bedyrar han sig aldrig ha haft att göra med »andra sprängämnen än fotogen och gasolja» och

kan således icke med skäl misstänkas för att ha åstadkommit den i fråga varande explosionen. Han tillåtes afträda och beger sig under många bugningar ur rummet, ända vid dörren upprepar »bara fotografen och gasolja».

En snygt klädd mansperson, hvilken visar sig utöfva ett borgerligt yrke, inställes såsom tilltalad för att på åtskilliga källare och kaféer ha stoppat på sig de gafflar, skedar, koppar, m. m. med hvilka han beljänats, men han är synbarligen sinnesrubbad och sändes till läkare för att undersökas.

Så aflöser det ena »målet» det andra, alla behandlade med mycket allvar, men lugnt och fogligt. Slutligen införes en hel rad häktade lösdrifvare, bland dem åtskilliga kvinnor, unga och gamla, mest unga prostituerade med fräcka miner. De dömas till tvångsarbete, två månader, fem månader o. s. v. Några skickas till arbetsinrättningen. Alla dessa ha förut undergått varningar och bestraffningar. De som första gången stå inför skranket varnas vanligen och släppas.

En illa känd prostituerad kvinna, tjugunio år, införes från fängelset. Från en af den motsatta sidans dörrar inträder en medelålders landtman. Det är den häktades broder som anmält sig vilja taga den fallna systemen i sitt hem och där söka föra henne på bättre väg. Det är en rörande scen.

Detta är *en* dag i poliskammaren, och ungefär likadant tillgår det *alla* dagar. Det är det mänskliga eländet, lättsinnet och brottet i många former, sådana de förekomma i en stor stad.

Utom de mål, på hvilka här gifvits exempel, tillhör det tjänstförrättande polismästaren att under sessionerna ombesörja åtskilliga andra ärenden, såsom godkännande af droskkuskar och stadsbud m. m.

Den dagliga handläggningen af mål och ärenden i poliskammarens sessionsrum tager i anspråk så mycken tid och kräfver så stor möda, att om befattningen därmed skulle uteslutande läggas på polismästaren själf, denne svårigen kunde åt öfriga föremål för sin ämbetsmannaverksamhet egna all den uppmärksamhet och omtanke som är af nöden. Det var också därför som en biträdande polismästare var på förordnande anställd från 1838 ända till 1865 och höll jämte ordinarie polismästaren session i poliskammaren. Sist nämnda år öfverflyttades de mål i hvilka polismyndigheten utöfvade domsrätt från polismästaren till den då tillsatte polisdomaren, men det visade sig snart, att polismästarens ämbetsåligganden likväl vordo allt trängare på samma gång som *hans* behandlande af målen i poliskammaren icke vore så ovilkorligt nödvändig sedan den förberedande utredningen som under polismästarens och polisintendentens öfverinseende göres af den underordnade polispersonalen blifvit allt mer fullständig och noggrann.

Därigenom hände, att målen i poliskammaren till största delen handlades af polisintendenten i hvars instruktion det bestämmes, att han skall tillhandagå

polismästaren i tjänsten samt vid hinder eller förfall för honom förestå hans ämbete. Men då uppstod en annan olägenhet, i det att den på polisintendenten ankommande, synnerligen maktpåliggande tillsynen och inspektionen öfver den yttre polisbevakningen åsidosattes, när han skulle vara upptagen af sessionsgöromålen under flere timmar hvarje dag.

Öfverståthållareämbetet hemställde då år 1886 hos kongl. maj:t, att någon bland verkets notarier måtte under egen ansvarighet förordnas till polismästarens biträde och föreslog därtill notarien, v. häradshöfdingen W. Willers. Detta beviljades ock af kongl. maj:t, och ehuru hr Willers 1888 utnämndes till polisdomare, förordnades han likväl att äfven under 1889 som biträdande polismästare handlägga målen i poliskammaren.

Polismästaren själf träffa vi, om vi från poliskammaren återvända genom förmaket n:o 4 och inträda i en annan sessionssal, där han handlägger ärenden som bero på ansökningar, skrivelser, m. m. och i hvilka i allmänhet inga äro inkallade samt där poliskommissarierna en gång om dagen infinna sig för att mottaga polismästarens meddelanden. Vägen till polismästarens enskilda rum kan tagas från nämnda sessionssal genom ett stort rum, där räkenskapsföraren och åtskilliga kanslistor ha sina platser. Men de som besöka polismästaren anvisas inträde från en helt annan sida af polishuset.

Om man nämligen, i stället för att gå vidare upp för trappan i stora uppgången, då man två trappor upp kommer till stadsfogdarnes lokal samt öfverståthållareämbetets kansli som sedan gammalt kallats för »slottskansliet» och handlägger utsökningsmål, eller för att öfver gården begifva sig till den där tre trappor upp belägna polisdomstolen, åter går ut på Myntgatan och viker om hörnet vid Rådhusgränden, finner man en ingång till ett ganska prydligt kapprum, på hvars ena sida portvaktens loge är belägen och på den motsatta en särskild ingång till passbyrån som har sin hufvudingång från gården. I kapprummet uppvakta en poliskonstapel i uniform och en artillerist. Den förre skyndar artigt fram och tager emot den inträdandes hatt och öfverrock. Man frågar efter polismästaren, visas till en trappa, mattbelagd och upplyst af elektrisk låga, som på sidan om portvaktarlogen leder upp i huset.

Vid trappans öfra ända finner man åter ett förmak, hvars vaktmästare skyndar till våningens inre för att anmäla den besökande. Men kanske besöket gäller själfve öfverståthållaren. Dörren till hans ämbetsrum finner man strax till höger i det lilla förmaket. De äro två rum, ett stort och ett litet, enkelt möblerade. I det större rummet sitta porträtt i olja af öfverståthållarne Rutger Fuchs (1739—53), J. A. Lantingshausen (1759—69), Carl Sparre (1773—91), J. E. Hamilton (1848—62) samt G. af Ugglas (1874—88).

Öfverståthållaren i Stockholm är, sedan 1634, efterträdare till de höfvitsmän, slottslofven, ståthållare m. m. som skulle hålla slott och stad konungen till handa, deltaga i magistratens öfverläggningar och gemensamt med denne främja konungens och stadens rätt och bästa. Området för hans verksamhet är mycket stort. Då alla polismål 1776 lades under öfverståthållareämbetet, före-

C. G. A. Tamm.

skrefs, att öfverståthållaren själf »borde icke allenast varda underrättad om alla brott som i residenset kunna förelöpa mot lagar och förordningar, utan ock efter omständigheterna vidtaga de mått som till den brottsliges straff, näpst och rättelse nödigt pröfvades». Men emedan öfverståthållaren icke kunde hinna med allt, så skulle underståthållaren öfverståthållaren biträda och vid vissa tillfällen företräda. Men den närmaste tillsynen öfver den 1776 inrättade polisen uppdrogs åt den tjänsteman som fick namn af politi-, nu polismästare, en förtroendetjänst som kungl. maj:t själf egde att tillsätta.

Emellertid utöfvar öfverståthållaren högsta polismyndigheten och bör, såsom det heter i senaste instruktionen af den 1 december 1882, »hafva omsorgsfull vårdnad därå, att allmän ordning och säkerhet till person och egendom upprätthållas och att begångna brott blifva lagligen beifrade», hvarefter instruktionen uppräknar ej mindre än sjutton särskilda afdelningar af hvad i polisärenden åligger öfverståthållaren. En god del af dessa handhafves dock af polismästaren, under det öfverståthållaren dess utom har en mängd andra åligganden af den mest mångsidiga beskaffenhet.

Sedan frih. G. af Ugglas i fjorton år, efter frih. G. Bildts afgang 1874, innehaft öfverståthållaretjänsten och i icke ringa mån bidragit till de framsteg som hufvudstaden under de åren gjorde samt genom sina administrativa egenskaper och sitt humana väsen tillvunnit sig stockholmarnes aktningsfulla tillgifvenhet, utnämndes frih. C. G. A. Tamm 1888 till öfver-

ståthållare, liksom sin närmaste företrädare förut innehafvare af finansportföljen. Frih. Tamm är, med inräknandet af äfven dem som någon tid varit tillförordnade, den 47:de öfverståthållaren i Stockholm.

Öfverståthållarens närmaste man inom en del af »ämbetet» är underståthållaren — sedan 1876 P. J. Bråkenhjelm — men för att träffa honom måste man gå två trappor upp i samma ingång eller ock i ingången från Myntgatan, där öfverståthållare-ämbetets kansli har sin lokal.

P. J. Bråkenhjelm.

Detta kansli är, såsom ofvan antydde, forum för utsökningsmål och har icke något gemensamt med polisen. Det är egentligen öfverståthållaren som skall vara äfven öfverexekutor för Stockholm och såsom sådan upptaga och pröfva utsökningsmål, utöfva inseendet öfver hufvudstadens två stadsfogdar och deras biträden och låta genom dem verkställa indrifningar af krono- och kommunalutskylder eller allmänna afgifter, tillse att utslag i brottmål i laga ordning verkställas, m. m.; men dessa ärenden handläggas af underståthållaren. Honom åligger det äfven att förestå ämbetet, när det är ledigt samt när öfverståthållaren åtnjuter tjänstledighet eller är hindrad. Underståthållaren är ock bemyndigad att företräda öfverståthållaren såsom ordförande i vissa direktioner, t. ex. Danviks hospital, allmänna barnhuset o. s. v.

Efter besöket i öfverståthållarens ämbetsrum (hans boställsrum är fortfarande i Tessinska palatset vid Slottsbacken) och sedan vaktmästaren anmält oss hos polismästaren, begifva vi oss genom en liten yttersal, där ett fruntimmer är sysselsatt med renskrifning, in i polismästarens och polisintendentens särskilda ämbetsvåning, bestående af ett gemensamt rum samt ett rum på hvardera sidan därom för hvar och en af nämde polischefer.

Polismästarens rum, med två fönster åt Myntgatan, är hvarken synnerligen ljusst eller mycket rymligt, men ser rätt hyggligt ut med det stora skrifbordet på golvet och derpå befintliga telefonapparater, de väl fyllda bokhyllorna med all möjlig polisliteratur och en ganska enkel men rätt »hemtreflig» möblering.

Semmy Rubenson, en femtio års man, förstår att med polismanens skarpa iakttagelseförmåga förena den bildade världsmannens humana väsende, hvarför han är ömtyckt af underlydande och värderad af alla som med honom komma i beröring. För sitt yrke hyser han den mest obegränsade tillgifvenhet och har äfven gjort allt hvad göras kan för att hos allmänheten väcka aktning för polisen. Han är polisman med lif och själ och, hvad mera är, polischef med för en sådan ovärderliga egenskaper, alltid uppmärksam, alltid färdig att taga initiativ, aldrig tvekande om de bästa medlen, lika kraftig som foglig, rask i handling, men aldrig öfverilad, fast i sitt uppträdande men vänlig mot alla — en den nya tidens polischef, hvars sätt att gå till väga är så väsentligt olikt mot den gamla tidens, då brutalitet var det som i synnerhet utmärkte polisen, från och med chefen till och med extra polisbetjänten.

Den nu varande polismästaren har genom flera gånger före-

S. Rubenson.

tagna resor i utlandet skaffat sig tillfälle att studera främmande hufvudstäders polisväsende samt har utgifvit en ganska omfattande och intressant bok om polisen i Paris.

Instruktionen för polismästaren af den 20 maj 1868 ålägger honom att omsorgsfullt vårda sig om att allmän ordning och säkerhet till person och egendom inom hufvudstaden med tillhörande områden upprätthållas samt att anledningen till fara och oordning i möjligaste måtto undanrödjes.

Uppfyllandet af denna pligt förutsätter en oafslätlig uppmärksamhet på alla de förhållanden som kunna, vare sig omedelbart eller medelbart, inverka menligt på den allmänna ordningen och säkerheten. I ett så stort samhälle, som Stockholms nu mera är, måste polismyndighetens verksamhetsområde vara synnerligt vidsträckt och innesluta en ofantlig mängd olikartade och hvar för sig ytterst viktiga föremål för ständig omtanke. Det är ingalunda de dagliga målens handläggning i poliskammaren som utgöra den viktigaste delen af polismästarens — i verkligheten *polisdirektörens* — befattning, fastän dessa mål länge togo så stor del af hans tid i anspråk. Vida viktigare är polismästarens åliggande att söka genom polispersonalen afböja lagöfverträdelse samt vaka öfver att brott varda upptäckta och åklagade, liksom att tillse, det lugn och allmän ordning icke störas och att, såsom ofvan nämndes, säkerhet till person och egendom upprätthålles.

Det är, ty värr, en obestridlig sanning, att Stockholm, oaktadt alla framsteg det gjort och fastän dess befolkning väl icke är mer än andra stora städers benägen för lagöfverträdelse, ofta gör sig skyldigt till ganska betänkliga oordningar samt att det därför ligger mycken vikt uppå, att vid fester och stora folksamlingar i allmänhet åtgärder vidtagas hvarigenom oordningarna kunna, så vidt möjligt är, förekommas eller deras vidd åtminstone inskränkas. Redan i ett föregående kapitel har erinrats om de obehagliga uppträdena på Gustaf Adolfs torg den 6 november 1882 samt den genom en del af stockholmsfolkets råhet uppkomna olyckan på Blasiiholmen den 23 september 1885. För den senare kastades skulden helt och hållet på polisen, en i alla opartiska medborgares ögon stor orättvisa, men det kan väl hända, att polisen, varnad af denna orättvisa, sedermera bättre än förut tagit sig i akt för att tilllåta de dåliga beståndsdelarne af hufvudstadens befolkning få allt för stor frihet i folksamlingar och därigenom tillfälle att ställa till oreda.

En mera tillfredsställande ordning torde icke på något ställe i hvilket land som helst ha under liknande omständigheter iakttagits än den som rådde vid de stora festligheterna å konung Oscar II:s

födelsedag den 21 januari 1889, då man kan säga, att hela Stockholm var på benen. Men så bära också förberedelserna till denna goda ordnings vidmakthållande vittne om en lika utmärkt organisationsförmåga som varm nitälskan för vår hufvudstads goda anseende.

Vår poliskår är ock, liksom våra garnisonssoldater, af helt annan beskaffenhet och äfven af helt annat utseende än för några få årtionden sedan, ja, man kan, hvad åtminstone polisen vidkommer, säga för kanske blott femton eller tio år sedan. Den nu varande polismästaren har ihärdigt fortsatt hvad hans företrädare, polismästarna Granström, Sundström och Östlund, väl börjat, men som genom åtskilliga af dem oberoende omständigheter motarbetades, att göra Stockholms polismanskap till en verklig elitkår i yttre och inre afseende. Under de år hr Rubenson var polisintendent arbetade han därpå oförtrutet, och på ett sätt som måste glädja hvarje för sin stads goda anseende nitälskande stockholmare har han därmed fortsatt sedan han tillträdde polismästaretjänsten, därvid verksamt understödd af polisintendenten Teodor Hintze.

T. Hintze.

Hr Hintze är en ännu ung man, *all* för ung, tycka somliga, ty han är blott trettiofyra år och har varit polisintendent redan i fyra år, men det är icke i tjänsten grånade och kanske utlevade män som kunna med full framgång utföra hvad som åligger en polisintendent i Stockholm. Därtill behöfs unga krafter och ett ungdomligt mod, ty tjänsten är ingalunda en latmansbefattning, utan ställer stora anspråk på innehafvaren.

Det är polisintendenten som närmast under polismästaren utöfvar förmanskapet öfver poliskåren. Han är i första rummet ansvarig för, att den bevakande polisstyrkan fullgör sina tjänsteåligganden. Han skall bibringa polispersonalen praktisk undervisning och öfning och tillse, att denna personal eger ej blott fullständig kännedom om de delar af allmänna lagen hvilkas tillämpning kan tillkomma den och de för den gällande instruktioner och order, utan ock erforderlig kunskap om sådana lokal- och polisförhållanden som det tillhör polisen att känna.

Polisintendenten skall ydare utöfva tillsyn och kontroll öfver att polisstyrkan fullgör sina åligganden, och på det att denna styrka skall rätt uppfatta lemnade föreskrifter, hör han meddela erforderliga upplysningar och handledning, hvarje dygn besöka särskilda polisdistrikt och stationer samt hålla tillsyn öfver att föreskrifna journaler och anteckningar föras med noggrannhet.

Dess utom åligger det, enligt instruktionen, polisintendenten att tillse ord-

ningen å gator och allmänna platser samt hafva öfverinseende öfver hyrkuskar och åkare och dem som å torgen hålla varor till salu; men då hans verksamhet utvidgats åt så många andra håll, har detta öfverlemnats åt föreståndaren för centralpolisen.

Likaledes stadgar instruktionen, att då polismästaren finner sådant nödigt, skall polisintendenten på stället där brott timat anställa efterforskningar och hålla förhör samt tillse, att den för efterspaningar anställda personal med insigt och omsorg fullgör sina åligganden; men detta skötes nu mera af föreståndaren för detektivafdelningen, alt dock under polisintendentens öfverinseende.

I korridoren, midt emot polismästarens och polisintendentens våning, har sekreteraren (sedan 1881 v. häradschef G. E. Edgren) sitt ämbetsrum, och fortsätter man korridoren fram, kommer man till kanslirummet som, enligt hvad här ofvan nämnts, har sin hufvudingång i samma trappa som poliskammaren.

Dessa numera ganska prydliga lokaler tillhöra poliskammaren jämte öfverståhållarens egna ämbetsrum, men öfverståhållare-ämbetet för polisärenden har äfven en viktig afdelning i *polisdomstolen* som har sin lokal i fattigvårdsnämndens f. d. rum, tre trappor upp öfver gården. Föga lämpligt är det väl att lägga en domstol tre trappor upp, men detta torde dock ha varit den enda utvägen, såvida omregleringen af polisverkets lokaler skulle ha kunnat utföras med någon fördel för det hela. Polisdomstolens nuvarande lokal är också i och för sig onekligen vida lämpligare än dess gamla obekväma rum en trappa upp.

Vid inträdet i den lilla förstugan öfver gården finner man på ena sidan en ingång till en del af detektivpolisen samt på den andra förmaket n:o 2, där tilltalade eller för öfrigt kallade vänta på att föras upp i poliskammaren och på hvars ena sida ingång är till en »finka» eller tillfälligt häkte. Detta förmak är väntrum för mindre snygga personer, då däremot det förut omnämnda förmaket n:r 4 utanför poliskammarens sessionssal anvisas åt andra kallade. En trappa upp finnes en särskild ingång till poliskammaren, här ofvan omnämnd, samt äfven ingång till polisens ordonnansafdelning och kommissariernes rum som å andra sidan stå i förbindelse med poliskammarens sessionssal.

Två trappor upp ser man ingen dörr, men efter att ha tillryggalagt tre trappor, kommer man in i förmaket n:r 1 som är polisdomstolens. Nämda trappuppgång är vid omregleringen af polislokalerne upptagen inom cellfängelsets område, men utan att inkräkta på något för fängelsets behof erforderligt utrymme eller menligt inverka i bevakningshänseende.

Förmaket n:r 1 är en mycket stor sal, med inga andra möbler än bänkar längs väggarna, men med asfaltgolf, som öfverspolas med rent vatten, och god luftväxling, och detta behöfs i ett rum som

hvarje dag fylles af så stort antal icke alltid synnerligt snygga personer. Salen har visserligen icke samma betydelse som poliskammarens och polisdomstolens förut gemensamma förmak, då *alla* som skulle inställa sig i polisen, fria eller ofria, trängdes i hop i samma rum; men här är likväl äfven nu, oaktadt det stora utrymmet, trängsel af i synnerhet sådana personer som höra till Stockholms oordentligaste och om snyggheten minst angelägna invånare.

Här finner man sjömän som varit i slagsmål, stundom af olika nationer, schåare som stält till oväsen i gränderna vid Österlånggatan, månglerskor som brutit mot polisens ordningsstadgar, åkare som gjort sig skyldiga till öfverdådigt körande eller till mindre hyggligt uppförande mot allmänheten — detta senare dock nu mera endast undantagsvis — personer med många yrken och utan yrke, sakförare och vittnen, unga och gamla, vackra och fula, mest fula, halta och blindade, samt framför allt sådana som lukta bränvin på långt håll, ålderstigna drinkare som obotligt sölat sig i lasten och dagligen plockas upp i rinnstenen och unge lättingar eller kanske till och med för öfrigt ganska hyggliga ungdomar som första gången öfverlastat sig, men påträffats i redlöst tillstånd och nu, sedan de sofvit ruset af sig, se ångerfulla och skamflata ut.

Ett stort antal utgöres af vana poliskunder hvilkas fasa för polisen hör till en öfvervunnen ståndpunkt. Det är dessa som prata högljuddast, skämta oblygast och göra sig mest bemärkta. Men för öfrigt höras öfver allt sorlande röster, och på det hela är sällskapet tämligen likartadt åtminstone i sitt yttre. Den torftiga arbetsdräkten är öfvervågande. Några egentliga trasor ser man icke i denna *Salle des pas perdus*. De rena och fina kläderna ser man ej håller. Sådana finner man däremot i förmaket n:r 2, som är beläget innanför en tambur vid salens öfra ända till hvilket fins en särskild ingång tre trappor upp från Myntgatan.

Till polisdomstolen har hvar och en fritt tillträde, så långt utrymmet medgifver, ty domstolens förhandlingar äro, i olikhet med poliskammarens, offentliga, och det lilla båset mellan de två sidodörrarna i sessionssalen är därför vanligtvis fullpackadt. I rummets öfra ända har domaren sin plats vid ett bord på en liten upphöjning och vid hvars ena sida en notarie sitter, under det en kanslist har ett särskildt bord. På polisdomarens högra sida synes en poliskommissarie som åklagare. Bredvid »publikens tribun» uppehålla sig åtskillige poliskonstaplar i uniform.

Målen äro vanligtvis ganska många och måste i de flesta fall genast afgöras. Det kan således ej vara fråga om vidlyftiga förhandlingar. Den ena efter den andra af de tillkallade påropas och

införas af en poliskonstapel. Än är det fråga om öfverdådigt körande, än om försummad gaturenhållning, än om olaglig försäljning af brännvin, än om slagsmål, fylleri och andra oordningar på offentliga platser. Fyllerimålen äro vanligen de flesta, och i nästan alla tillstår den tilltalade, bötfälles och släppes. Det händer ock, att oljud förekommer utan fylleri, såsom då en dräng en gång var tilltalad för att ha roat sig med att aflossa kanonskott inne på en trång gård, hvilket mindre vanliga nöje orsakat stor förskräckelse i granskapet, men skall ha skett på fastande mage.

W. Willers.

Polisdomaren, hvars instruktion är af den 20 maj 1868, måste vara utrustad med ett synnerligt starkt tålmod för att kunna stå ut med att dagligen sysselsätta sig med dessa alltid enahanda fyllerihistorier, åkarefantasier, månglerskesagor, dessa förseelser mot alla möjliga ordningsföreskrifter. Då han den ena dagen sett några dussin smutsiga figurer inför skranket och dömt i några dussin mål af lika intresselös beskaffenhet, måste han dagen därpå åter börja med dylikt arbete, och så vecka efter vecka, månad efter månad. Han får icke tröttna eller visa sig slapp, ej håller brusa upp mot dem som genom enfald eller trilskhed gifva anledning därtill. Han skall alltid vara lika vaken och lika intresserad för det som på längden omöjligt kan intressera någon, lika jämn och tålmodig.

Såsom redan nämndt är, innehafves polisdomarens tjänst för närvarande af v. häradshöfding W. Willers, men under det han i polismästarens ställe handlägger målen i poliskammaren, är auditör G. A. Lind tjänstförrättande polisdomare.

År 1887 handlades i Stockholms polisdomstol 15,138 särskilda brottmål, hvilket näst 1886 (16,220 mål) var det högsta antal under de då förflutna fem åren. I poliskammaren steg antalet brottmål 1887 till 945, något mindre än året förut, men ungefär lika med de öfriga under femårsperioden. I poliskammaren år 1887 handlagda politi- och ekonomimål voro 7,878. Inga sådana förekomma i polisdomstolen. Målens antal har icke tillväxt i jämbredd med invånarnes, något som otvifvelaktigt talar till samhällets fördel.

Under det vi genomströfvat polishusets olika afdelningar ha vi kanske någorlunda kommit till insigt om arbetet där, men ännu återstår att taga kännedom om må hända den viktigaste af alla, *detektivaafdelningen*, samt sedan genom besök på »stationerna» söka så mycket

möjligt är få reda på mekanismen af den öfriga polispersonalens verksamhet.

Alt detta tillhör den afdelning som kallas *öfverståthållare-ämbetet för polisärenden*. Två andra afdelningar af samma ämbete utgöras af öfverståthållare-ämbetets kansli (för utsökningsärenden) samt öfverståthållare-ämbetet för uppborärenden, men med dessa två ämna vi icke här sysselsätta oss. Vår uppgift är endast att söka visa, huru Nya Stockholm tager sig ut i poliskammaren och på polisstationerna.

Polismästare, polisdomare, polisintendent och sekreterare vid afdelningen för polisärenden samt kamreraren för uppborärenden utnämnas af konungen. Öfrige tjänstemän samt polis- och vaktbetjäning tillsätts af öfverståthållaren. Polismästaren åtnjuter i fast årlig lön 9,000 kr., polisdomaren 6,000, polisintendenten 5,500, sekreteraren 2,400, hvar och en af de fyra notarierna 2,400, två kanslister hvardera 2,400, tre 2,000 och en 1,500 per man, en räkenskapsförare (registrator) 2,400, en magasinshöfding 2,000 kr. Sekreteraren och några af de lägre tjänstemännen åtnjuta dess utom sportler.

* * *

Till vänster i förstugan åt Myntgatan ligga de rum som äro upplåtna åt *detektivafdelningens* kommissarier, af hvilka den ene, afdelningens föreståndare och redaktör för »Polisunderrättelser», för kort tid sedan ännu var stadsfiskalen P. Cederborg, en inom sitt område mycket framstående polisman, hvilken i hög grad bidragit till den ökade tryggheten i Stockholm, men nu dragit sig tillbaka efter att i trettio två år ha på ett lika nitiskt som intelligent sätt tjänat det allmänna. Hans efterträdare är stadsfiskalen A. M. Johansson.

Afdelningen har egentligen blott två kommissarier, men en af de sju öfverkonstaplarna tjänstgör som kommissarie. Konstaplarna äro trettio två, af hvilka en anställd vid pantlåneinrättningen och en i redaktionen af »Polisunderrättelser». Alla dessa polismän bära civila kläder.

Till höger i samma förstuga leder en dörr till de två rum där detektivafdelningens konstaplar och öfverkonstaplar uppehålla sig. Där försiggår den förberedande ransakningen af alla tilltalade. En detektivkonstapel eller en uniformerad distriktskonstapel har funnit sig för-anlåten att anhålla en person och förer honom då till polishuset och in i detektiva afdelningen, där en öfverkonstapel genast företager förhör med den anhållne, låter denne berätta sitt lefnadslopp och ransakar noga om alt som kan stå i samband med orsaken till hans anhållande. Öfver dessa förhör föras fullständiga anteckningar som läggas till grund för en af öfverkonstapeln uppsatt och af kommissarien granskad samt underskrifven rapport hvilken uppsändes till polis-

kammaren för att där tjäna till vägledning för polismästaren, när han skall börja ransakningen med den anhållna.

Det af en öfverkonstapel anställda förhöret kunde ofta göra heder åt hvilken lagfaren ransakningsdomare som hälst. Lokalen där det hålles är däremot icke fullt lämplig, enär ransakningen oupphörligt störes af kommande och gående polismän samt stundom äfven de för lösdrivvare eller något brott anhållna personer som genom detta rum föras in i den ofvan nämnda finkan.

Detektivaafdelningen har sina digra diariet och rullor af många slag i hvilka brotten och brottslingarne äro noggrant upptecknade, och vanligtvis har en för brott anhållen person som förut undergått bestraffning eller åtminstone på något mindre fördelaktigt sätt gjort

P. Cederborg.

sig känd i polisen svårt att undkomma hvad dessa förteckningar meddela. Hans signalement finnes nog också, och fotografibilden sitter ganska visst i det stora polisalbumet, där man insätter bilder af dem som på något sätt anses böra lefva i polisens hågkomst. Där finnas hundratals fotografikort som kunna gifva anledning till ganska intressanta fysionomiska studier. Man må dock ej tro, att *alla* porträtten se afskräckande ut och bära brottets stämpel. Där finnas äfven ganska hyggliga, vackra och öppna ansigten som tillhöra förhårdade brottslingar.

De polismän som utgöra detektivaafdelningen lägga sig vinn om att fullständigt lära känna de misstänkta personer som stryka omkring i hufvudstaden och lura på rof, och efter vunnen sådan kännedom ha de alltid lättare ej blott att föra den förberedande ransakningen till en tillfredsställande utgång, utan ock att genom oafslåligt aktgifvande på dessa personer förekomma många brott. Detta är den detektiva polisens förnämsta uppgift.

Detektiven måste se och höra alt, men aldrig själf göra sig bemärkt. Sedan han gjort tjufvarnes seder och bruk till ett särskildt studium, har han också mycket lättare att följa dem med sin uppmärksamhet, veta hvar han skall få tag i dem och på säkraste sätt häkta dem efter ett brott eller hindra dem från att begå ett sådant. En detektiv måste också ej blott vara en slug och intelligent karl, utan äfven en oförskräckt, en som aldrig tvekar att utsätta sig för missdådarnes knifvar och revolverar. Stockholms innevånare känna

vanligtvis icke huru många gånger våra polismäns mod sättas på prof och huru mycket vi ha detta mod att tacka för vår säkerhet. Stundom måste polismannen själf använda våld, stundom är det kanske tillräckligt, att han oförskräckt går brottslingen in på lifvet och genom denna oförskräckthet inverkar på honom. Behöfs det, uppvisar detektiven sin polisbricka, hvilken kanske ofta nog är tillräcklig att injaga skräck hos den som har dåligt samvete.

Af stor nytta i allmänna säkerhetens intresse har den tidning visat sig vara som sedan 1878 redigeras på detektiva afdelningen och under namnet af *Polisunderrättelser* utgifves tre gånger i veckan samt är afsedd för rikets alla polismyndigheter och skickas äfven till polistytrelserna i Köbenhavn, Kristiania och Berlin, hvilka, liksom andra utländska polismyndigheter, kunna införa meddelanden i tidningen.

Genom den snabbhet hvarmed tidningen sprides är hon i hög grad egnad att befördra brottslingarnes gripande och innebär otvifvelaktigt ett stort framsteg i det svenska polisväsendets utveckling.

Det viktigaste meddelande i dessa »polisunderrättelser» äro dels efterlysningar af för allmän säkerhet vådliga personer, dels tillkännagifvanden att efterlyst person anhållits eller att begäran om hans efterspaning af annan anledning återkallats samt att för allmänna säkerheten vådlig, men icke efterlyst person häktats, anträffats utom sin hemort eller afidit o. s. v., dels slulligen förteckning å alla medborgerligt förtroende förlustiga personer som under den närmaste framtiden komma att frigifvas, så ock uppgift på stulen och bortkommen egendom.

Alla i »polisunderrättelser» förekommande namn registreras på redaktionsbyrån, och fullständigt tryckta register utdelas på samma sätt som tidningen själf, dels för hvarje månad, dels för hvart år.

I en särskild afdelning af tidningen införas meddelanden om lösdrivare, och genom registret erhålles en fortlöpande förteckning öfver samtliga lösdrivare i riket. Att på detta sätt ega å ett ställe samlade alla nödiga uppgifter om lösdrivare medgifver uppdragandet af en skarpare åtskillnad mellan den tillfälligtvis tjänst- och sysslolöse, men på det hela ordentlige arbetaren och den för allmän säkerhet vådliga lösdrivaren. I flera andra afseenden äro dessa »polisunderrättelser» också till stort gagn vid tillämpandet af den nya, ändamålsenligare lagstiftningen för lösdrifveri. Så behöfves nu mera icke öfversändandet af lösdrivare från ena länet till det andra då all erforderlig upplysning om dem kan hemtas ur »polisunderrättelser».

Enligt hvad öfverståthållare-ämbetets senaste femårsberättelse angifver, har från och med 1878 till och med 1885 hela antalet genom »polisunderrättelser» efterlysta personer utgjort 3,347.

Polisbricka.

Om man från polishuset begifver sig snedt öfver Myntgatan till huset n:o 5 med ingång från Urvädersgränd, finner man särskild afdelning af polisverket, nämligen *centralpolisen* och den extra polispersonalen. Huset, som eges af polispersonalens pensionsinrättning, är till någon del upplåtet åt apoteket Kronan, men upptages för öfrigt af nyss nämnda polisafdelnings lokaler och boställsrum för den kommissarie som är afdelningens föreståndare samt för en öfverkonstapel och logement för de extra konstaplarna, hvilka där ha sin rekryt-skola. Där finnes ock polisens magasin för tillvaratagna saker.

Genom centralpolisen har det blifvit möjligt att på ett tillfredsställande sätt anordna bevakning vid teatrar, förlustelselokaler, ångslupsbryggor m. m. samt ordningshållning i allmänhet, då en större mängd folk tillströmmar och förstärkt polisbevakning därför är nödvändig. Innan centralpolisen med ingången af 1876 började sin verksamhet, var det distriktpolisens personal som bestridde »kommenderingarne», men då denna icke är talrikare än som erfordras för den regelmässiga patrulleringen på gatorna, uppstod betänklig brist i patrulleringstjänsten. Denna olägenhet är nu mera genom centralpolisen i det närmaste afhjälpt. Afdelningen har i kommissarien C. A. Sandström en föreståndare som visat sig vara en framstående sous-chef.

Till centralpolisens åliggande hör vidare kontroll öfver att gällande ordningsföreskrifter angående åkeriväsendet, spårvägar, omnibus- och ångbåtstrafiken, stadsbudsväsendet o. s. v. noggrant efterleivas. Till främjande häraf mönstrar och inspekterar afdelningens personal tid efter annan de till i fråga varande inrättningar hörande manskaf och materiel. På centralpolisens kontor föras noggranna rullor öfver åkare och droskkuskar, omnibusegare, stadsbuds-föreståndare, stadsbud m. fl., äfvensom anteckningar öfver alla af dem begångna förseelser.

Dess utom utöfvar centralpolisen vaksam inspektion öfver den patrullerande polispersonalen, till hvilket ändamål en *centralpatrullering* användes. Man ser på hvarje stund af dygnet att två uniformerade poliskonstaplar sammanträffa på gatan, stanna och göra anteckningar på hvar sitt papper. Den ene af dem har bokstäfverne *C. P.* på axelklaffen, centralpolisens märke. Den andra är utan sådant märke och tillhör distriktpolisen samt inspekteras och kontrolleras af den förre.

Staden är indelad i särskilda distrikt som centralkonstaplarna i en på förhand gifven tur genomvandra utan att vara bundne af vissa linier, men äro skyldige att så välja sin väg, att de icke allenast kunna inspektera distriktpatrullerna, utan äfven tillse ordningen på de gator, där sådan patrull icke finnes.

Till kontroll å centralpatrulleringen åligger det patrullen att på en medförd karta upprita den tillryggalagda vägen, hvarvid hvarje inspekterad distriktkonstapels nummer jämte tiden för sammanträffandet angifves. Riktigheten af den beteckningen kan sedermera kontrolleras genom kartans jämförande med de anteckningar distriktpatrullerna föra öfver undergångna inspektioner.

Centralafdelningen har också beredt tillfälle till inrättande af en god *rekrytskola* för de fyrtio extra konstaplarna hvilka i sådant afseende utgöra en underafdelning till centralpolisen.

Till början voro extra konstaplarna endast förstärkningsmanskaper med nästan uteslutande natt-tjänstgöring samt bestod vanligen af skraddare och skomakare eller andra yrkesmän hvilka för sin utkomst icke voro hänvisade till endast den knappa extra-konstapels-lönen. För några och trettio år sedan utgjorde de extra konstaplarna ett par hundra, under det de ordinarie antal föga öfversteg halft annat hundra. Men ju mera erfarenheten visade, att nyttan af de ordinarie för tjänsten inöfvade konstaplarna vore ojämförligt mycket större än de fördelar som de extra erbjödo, ökades de förres och minskades de senares antal.

Nu mera får ingen ordinarie anställning vid poliskåren innan han tjänstgjort som extra konstapel och därvid förvärfvat både teoretisk och praktisk underbyggnad. Vid extra konstapels-kåren anställas därför nu endast de som ämna utbilda sig till ordinarie polismän och egna hela sin tid åt polisens tjänst.

Liksom skolorna vid garnisonsregementena åt sina rekryter meddela ganska aktningvärd undervisning, så sker något motsvarande vid polisens rekrytskola. Den undervisningen är, som sagdt, anförd till centralpolisen, hvars personal synnerligt väl egnar sig till lärare för de extra konstaplarna, enär den genom sitt inspektions-åliggande måste utgöra en kärntrupp inom ordningspolisen och genom sin tjänstgöring i allmänhet har den fullständigaste insigt i hvad som inom den afdelningen fordras af en polisman i Stockholm.

Centralafdelningens föreståndare, öfverkonstaplar och därtill skicklige konstaplar meddela, under polisintendentens inseende, undervisning i gällande instruktion, order, de flesta polisförfattningar, större delen af strafflagen samt vissa delar af civillagen. Därjemte öfvas desse poliskonstaplar i exercis och telefonering. För bevaknings- och särskildt patrulleringstjänster inöfvas de extra konstaplarna genom att åtfölja centralpolisens ordinarie konstaplar så väl vid kommenderingar som vid centralpatrulleringen, och är den ordinarie konstapeln skyldig fästa följeslagarens uppmärksamhet på allt anmärkningsvärdt eller för den senare lärorikt som under patrulleringen kan förekomma. Vid återkomsten till stationen skall extra konstapeln inför befälet redogöra för de gjorda iaktta-

gelserna. När extra konstapeln af föreståndaren anses ha inhemtat det föreskrifna kunskapsmålet, får han inför polisintendenten undergå examen, och, om han däri godkännes samt i öfrigt befinnes för polistjänsten lämplig, är han berättigad till befordran vid inträffande ledighet.

Polismännens teoretiska undervisning afstannar dock icke med deras befordran till ordinarie, utan fortsättes af vederbörande distrikts- eller afdelningsbefäl under inseende af polisintendenten, som dels håller periodiska förhör med konstaplarna och dels själf gifver lektioner åt öfverkonstaplarna i kommissariernes närvaro.

De fjorton år som snart förflutit från centralpolisens inrättande ha lemnat den erfarenhet, att denna afdelning icke blott uppfyllt, utan äfven öfverträffat de förväntningar man från början fäste därvid, och de framsteg ordningspolisen under dessa år gjort i flere riktningar torde väsentligast vara att tillskrifva centralpolisens inflytande samt särskildt den teoretiska undervisning och praktiska handledning som genom denna afdelning komma polismännen till godo under deras första tjänstetid.

Centralafdelningen förestås af en kommissarie med 3,400 kr. årlig lön. Först sköttes befattningen af en distriktkommissarie som jämte sin lön af 3,000 kr. uppbar ett arvode å 400 kr., och nu, då en särskild kommissarie är föreståndare, är inkomsten också upptagen till 3,400 kr. Afdelningen har två öfverkonstaplar, trettiosex konstaplar till fots och tolf till häst.

Då Stockholm började bebyggas i utkanterna, förspordes ofta klagomål öfver den i dessa trakter ofullständiga polisbevakningen. Detta föranledde att stadsfullmäktige, på öfverståthållareämbetets hemställan, 1884 beviljade anslag till *ridande polis*, den lämpligaste för de vidsträckta utkanterna. Till tjänstgöring vid denna afdelning beordrades åtta konstaplar af redan förut varande manskap, men redan följande året anskaffades särskildt manskap och ryttarne ökades till tolf, hvarför äfven anslaget bestämdes högre.

Den ridande afdelningen lyder under centralpolisen och har till ändamål dels att till häst bestrida patrulleringen i en eller flere bevakningslinier, dels ock att till häst eller till fots förrätta annan polistjänst. Vid större offentliga fester ser man därför nu mera alltid ridande polis, och då färdseln å gatorna är större än vanligt, t. ex. vid flyttningstider, i synnerhet i oktober, upprätthålles ordningen på Norrbro, Slussen o. s. v. af där posterade konstaplar till häst. Under de blidare årstiderna är uniformen likadan som för polismanskapet till fots, med undantag af att rocken är kortare samt att ridstöflar begagnas, men vintertiden har den ridande poliskonstapeln pälsmössa samt pälsfodrad syrtut.

Det ridande manskapet har sin bostad dels i logementen i polisstationen vid Kammakaregatan, dels vid Katarina station i stadens egendom vid Tjärhofsgatan (Siverska kasernen), och å båda dessa ställen finnas stall, å det först nämnda för tolf hästar, af hvilka två

användas för den vagn som begagnas till polismanskapets skyndsamma förflyttande till någon plats där deras närvaro i hast påkallas.

Från och med den 1 november 1887 är en särskild *polispiKET* af sex man kommenderad att mellan kl. 8 på morgonen och kl. 12 på natten vara förlagd å femte polisdistriktets (Adolf Fredriks) station redo till utryckning med hästar och vagn för att lämna snabb handräckning vid hvarje eldsvåda samt vid requisition när behof yppas af förstärkt polisbevakning.

* * *

En ny afdelning af polisen trädde i verksamhet den 1 mars 1885 under benämning af *ordonnansafdelningen*. Denna har till uppgift

Polisvagn.

att tillhandagå vid anskaffande af upplysningar och handlingar, m. m. för hvilkas erhållande myndigheter, tjänstemän och enskilde personer vändt sig till öfverståhållareämbetet för polisärenden eller som erfordras för de administrativa ärendenas utredning i sekreterare- och notarie-expeditionerna, åtgärder för att bereda vederbörande styrelser tillfälle att pröfva ifrågakomna fattig- och sjukvårdsbehof, efterforskning af försvunna personer som icke antagas ha begått brott, o. s. v. Dessa bestyr utfördes först af centralpolisen, men vållade splittring af den afdelningens arbetskrafter och hindrade dess egentliga verksamhet.

Ordonnansafdelningen förestås af en kommissarie och utgöres af sex konstaplar.

Prostitutionsafdelningen är ock en afdelning som förestås af en kommissarie, har en öfverkonstapel och åtta konstaplar. Föreståndareskapet var först förenadt med kommissariebefattningen i Adolf Fredriks distrikt, och under 1885 och 1886 var kommissarien derstädes kommenderad att tjänstgöra uteslutande som prosti-

tutionspolisens föreståndare, men från och med 1887 skötes den befattningen af en pensionerad poliskommissarie.

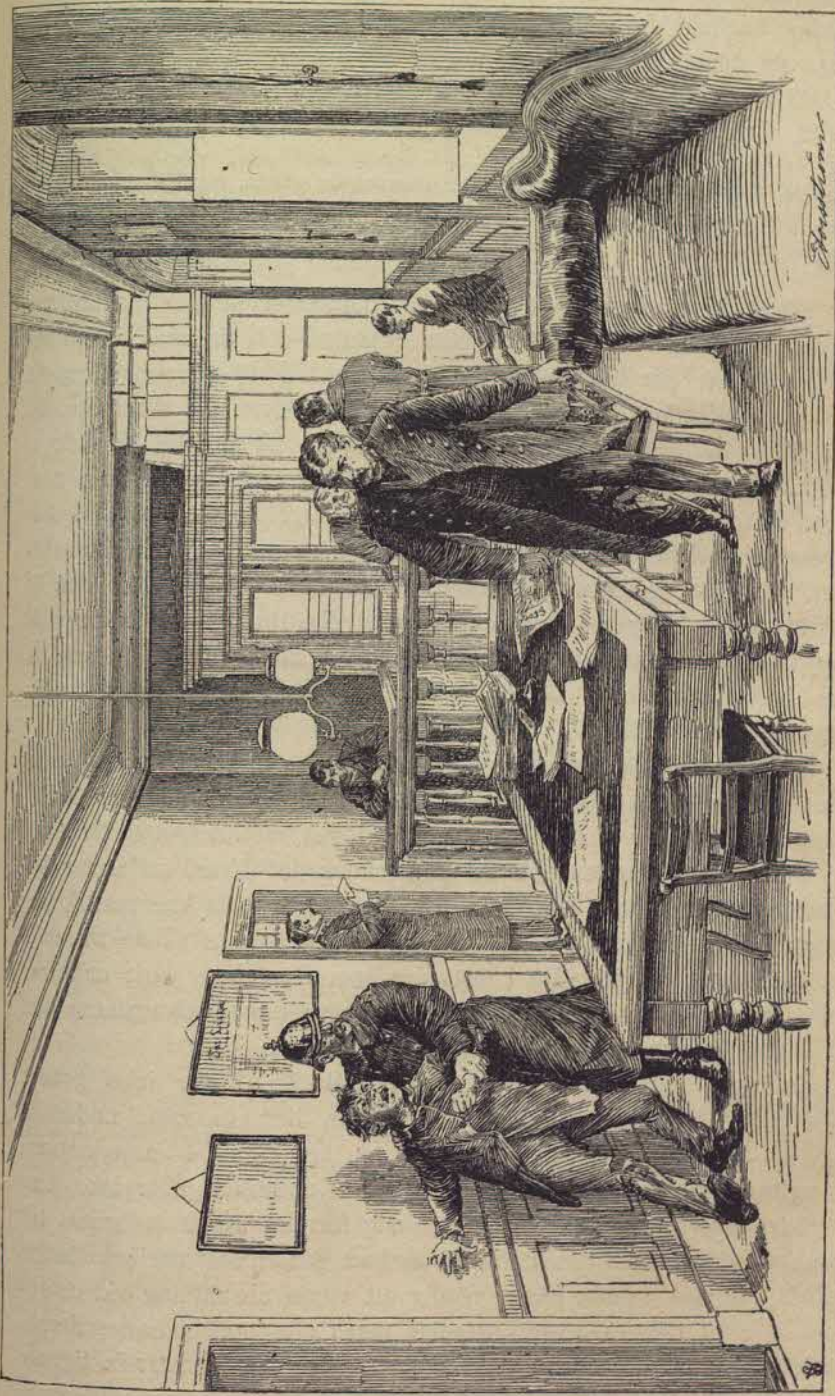
Vid början af år 1888 voro 459 kvinnor inskrifna i prostitutionspolisens rullor, för första gången inskrefvos 81 och å nyo inskrifna blefvo 182, så att hela antalet på det året utgjorde 722. Under årets lopp flyttade 40 från Stockholm, 27 afveko, 7 afledo, och 86 sutto häktade vid årets slut, men 11 ingingo äktenskap, 19 erhöillo tjänst, 47 annat arbete, 2 intogos å skyddshem och 23 på arbets- eller försörjningshus, så att 451 voro vid årets slut inskrifna.

Af dessa 451 var en under sjutton år, men fylda sexton. Största antalet (168) var mellan tjugett och tjugusex år. En var öfver femtio år. De flesta voro födda i Stockholm stad (88) och däreft i Kalmare län (73), i Stockholms län 43, i Östergötlands 38 o. s. v. De allra flesta voro före inskrifningen tjänarinnor på offentliga ställen, sömmerskor, fabriks- och andra arbeterskor. Ej mindre än 196 hade vistats i föräldrahemmet tills fylda tjuu år. Föräldrarna voro mest handverkare, däreft arbetsfolk på landet, så bönder, ogifta kvinnor o. s. v. Med smittosam sjukdom voro 303 behäftade. Under året dömdes 135 till tvångsarbete från och med tre månader till och med två år samt *en* ännu längre.

Af de nu omnämnda afdelningarna af polismanskapet är det endast detektivafdelningen som icke bär uniform, men den uniformerade centralafdelningen förväxlas ofta med *distriktpolisens* folk, enär man ej alltid gifver akt på den förres *C. P.* Det öfvervägande antalet af de poliskonstaplar i uniform som man ser på Stockholms gator tillhör distriktpolisen, den som det närmast tillhör att vaka öfver ordningen på offentliga platser. Det är denna afdelning med hvilken stadens invånare komma mest i beröring, men vi äro så vana att se dessa polismän, att flertalet af oss alldeles icke ger akt på dem och ännu mindre tänker på de verkliga tjänster de göra oss äfven då de till utseendet ganska sysslolösa helt makligt promenera på gatorna.

Ofta hör man klagas öfver, att »då man behöfver en poliskonstapel synes en sådan aldrig till». Klagomålet kan ju någon gång vara grundadt, enär Stockholm är så stort i sin utsträckning, att polispersonalen verkligen icke hinner till öfver alt. Vi ha ännu icke råd att kosta på oss en för vårt stora område fullt tillräcklig polisstyrka. Men den styrka som finnes söker onekligen att vara tillstädes där hon behöfs och är obestridligen af stor nytta. Det är nog mer än *en* missdådare eller ordningsstörare som kilar undan, när han ser polisuniformen. Redan polismannens blotta närvaro är ej sällan af verklig betydelse för den laglydiges skyddande.

I det afseendet är uniformen af ej ringa vikt. Denna uniform är otvifvelaktigt lika nödvändig som den är prydlig och tager sig mycket fördelaktigt ut, så väl när man ser hvar man för sig, som när en större del af styrkan framställer sig i trupp. Då de nya hjälmarne infördes sommaren 1887, voro de allt annat än populära. Den preusiska

Poststation.

pickelhufvan är aldrig omtyckt i Stockholm. Anmärkningar mot dessa hjälmar haglade från alla håll, och skämttidningarna sökte göra sig lustiga på deras bekostnad.

Efter ett par år har skriket mot poliskonstaplarnes hjälmar tystnat, och man finner dem både prydliga och fullt ändamålsenliga.

Hjälmarne kosta 9 kr. stycket, då däremot de gamla, mycket mindre varaktiga högmössorna icke erhöles under 12 kr. Under en del af nattpatrulleringen, kl. 1—5, användes ännu högmössorna tills de utslitits.

Bland de europeiska storstädernes poliskårer intager Stockholms nu mer onekligen ett af de främsta rummen och är, med undantag kanske af ett par italienska städers, den till sitt yttre prydligaste. Londons polismän äro högst aktningvärda äfven till sitt utseende, men dess uniformerade konstaplar taga sig likväl icke så godt ut som Stockholms. Polisen i Paris har många goda egenskaper, men ser på långt när ej så bra ut som vår, och en »Schutzmann» i Berlin ser visserligen duktig ut, men har icke stockholmskonstapelns lediga sätt att uppbära uniformen. Den glänsande hjälmen, den af blått kläde förfärdigade vapenrocken, med den dubbla raden förgyllda knappar med Stockholms vapen, sabeln med silfverporte-épée och de hvita handskarne taga sig förträffligt ut på en ung, välväxt kropp med militärisk hållning.

Ett stort antal poliskonstaplar har förut varit soldater vid Stockholms garnison och där genomgått underbefälsskolan, och från krigstjänsten medföra de den militäriska hållningen, men denna underhålles ock genom den gymnastik hvori polismanskapet öfvas, nu under befäl af major Gyllenram vid Svea lifgarde. Hvarje år har manskapet en uppvisning i gymnastik och fäktning, hvarvid man måste beundra dess vighet och styrka. De konstaplar som förut icke varit militärer vinna snart genom gymnastiken och umgänget med kamraterne den goda hållning som numera utmärker hela kåren.

En god underofficer vid regementet är därför icke genast färdig som skicklig polisman, men sedan han mottagit undervisning af centralpolisen, kan hans forna krigstjänst komma honom till nytta i polisens tjänst, och, vare sig f. d. militär eller icke, kan en distriktskonstapel sedermera göra sig förtjänt af att befordras till konstapel vid centralpolisen, hvarifrån han genom att ytterligare hafva utmärkt sig må hända anses värdig att vinna anställning vid detektiven, och af dennes öfverkonstaplar tagas ofta poliskommisarierne. Denna möjlighet af befordran till högre grader utgör otvifvelaktigt en ganska kraftig sporre och bidrager till bevarande af den goda anda som i vår tid utmärker stockholmspolisen.

Ingen är fullkomlig och en polisman icke mer än andra. Misstag och öfverilningar kunna ännu förekomma och skola sannolikt icke utrotas, men de äro hos polisen dock nu sällsyntare än förr. Värre torde likväl vara att helt och hållet utrota allmänhetens ovilja mot polisen. Äfven denna är betydligt mindre än ännu för ett par årtionden sedan, men försvunnen är den icke riktigt. Otvifvelaktigt hade polisen i forna dagar till stor del sig själf att tacka för denna ovilja. En polisman var för det första en rå karl, vidare en kitslig karl, en ofta dumdryg öfversittare, hvilken ansåg sig kunna behandla allmänheten och synnerligen så kalladt »sämre folk» med grof godtycklighet. Så såg han också otreflig ut, var illa klädd och visste ej af någon hyfsning. Icke var det då underligt, att man i allmänhet ej kände någon aktning för polismannen på gatan.

Helt annorlunda är det nu. Men ännu ligger hos en del af allmänhetens en viss benägenhet att ådagalägga motvilja mot polisen. När en person af polisen anhålles för förargelseväckande uppförande på gatan, fins det ännu ofta någon som tager parti för den anhållne samt stundom till och med söker med våld befria honom. Det är ej alltid ens de mindre bildade som därvid äro verksammast. Man ser också så kalladt »bättre folk» uppträda mot polismakten, i st. f. att de borde hjälpa denna vid ordningens upprätthållande.

Nog kan det hända, att polisen någon gång visar ett nit som förefaller öfverflödigt, men har därvid otvifvelaktigt icke annan afsigt än att förekomma oordningar. Ju högre upplysningen stiger hos allmänheten och ju mera polismakten framgår på den väg som redan är beträdd, dess mera skola ock medborgarne vara benägne att erkänna polisens stora betydelse i samhället och räcka ordningens upprätthållare en hjälpsam hand.

Det ser också ut, som skulle samhällets bildade medlemmar alldeles icke vara obenägna att själfve ingå i polisens tjänst. Vid slutet af 1888 funnos sex ordinarie polismän som tagit studentexamen, icke afsigkomne studenter, utan unge män som, ehuru andra banor varit dem öppna, icke tvekat att egna sig åt de lägre graderna i polisens tjänst. Två hade till och med aflagt akademisk examen. Undervisning i högre klasser vid allmänt läroverk hade 10 fått, inom fem klasser af sådant läroverk 32, i folkskola 140. De som varit militärer utan att ha tagit underofficersexamen voro 74, men de som tagit denna examen 148. Sist nämdes antal har på fyra år mer än fördubblats, och är denna examen nu mera nödvändig då en militär vill vinna inträde vid polisen.

* * *

Vi inträda på en *polisstation*, förr kallad polisvaktkontor. Om vi välja t. ex. åttonde distriktets, Katarina församlings, 9 Tjär-

hofsgatan, som är en af de bättre utrustade, finna vi ett tämligen stort rum, afdeladt af ett skrank för att polismännen må ha sin från den besökande allmänheten särskilda del af rummet samt med ett ytterligare skrank i hörnet vid ingångsdörren för att där bak om för någon stund förvara anhållna personer, hvilkas uppförande göra sådant nödvändigt.

Bredvid detta hörn är ingången till öfverkonstapelns rum. Längre bort på samma sida kommer man ut i en liten förstuga, innanför hvilken *finkan* är belägen. I rummets bakgrund ser man genom en öppen dörr in i kommissariens tjänsterum, enkelt men snygt möbleradt med soffa, skrifbord o. s. v. Det hela gör ett ganska godt intryck. Vid ett stort bord midt på golvet sitter ett par konstaplar som då deras tjänstgöringstimmar lemna någon ledighet sysselsätta sig med läsning af tidningar.

Alla polisstationer äro dock icke så godt utrustade. Sämst är första distriktets station (Storkyrkoförsamlingens) som har en mörk och obekväm lägenhet vid Stortorget.

Stockholm är indeladt i åtta polisdistrikt efter territorialförsamlingarna. Till första distriktet hör dock ej blott Storkyrkoförsamlingen, utan äfven Stadsgården. Hvarje distrikt förestås af en kommissarie som har sin bostad i samma hus som stationen. Hvarje distrikt har tre öfverkonstaplar, dock med undantag af det sjunde (Ladugårdslandet och Djurgården) som har fem. Första distriktet hade vid ingången af 1889 det största antalet konstaplar, 49, andra distriktet (Maria) 24, tredje (Kungsholmen) 18, fjärde (Klara) 30, femte (Adolf Fredrik) 29, sjätte (Jakob och Johannes) 47, sjunde 41, åttonde (Katarina) 31. Alla distrikten hade således vid 1889 års ingång tillsammans 269 konstaplar, 27 öfverkonstaplar och 8 kommissarier, hvilket gör en styrka af 304 *distriktpolismän*. När till det antalet läggas af alla graderna 41 vid *detektiva*afdelningen, 10 vid *prostitutions*-, 7 vid *ordonnans*- och (med de extra) 91 vid *central*afdelningen, finner man att Stockholms samtliga polisstyrka uppgår till 453 man, hvilket dock ej är synnerligt mycket på ett innevånareantal af 240,000.

Kommissarielönen är, såsom här ofvan nämdes, 3,000 kr. med bostad eller hyresbidrag. Öfverkonstaplarnes lön är från 1,400 till 1,800. Den öfverkonstapel som förestår ordonnansafdelningen uppbär 2,000 kr. Lägsta konstapelslönen är 1000 kr., hvilken vid 1889 års början åtnjöts af 117 konstaplar, under det 141 hade 1,100 kr. och 90 fingo 1,200 kr. S. k. »honnörlön», 1400 kr., uppburos af 15 konstaplar. Af de extra konstaplarna hade sex 500 kr. och trettiofyra 600 kr.

Enär poliskommissarierna vid distriktsafdelningen och centralpolisen numera alltid bära uniform, då de äro tjänstgörande, åtnjuta de beklädnadsbidrag, liksom detektivpolisens icke uniformerade öfverkonstaplar och konstaplar erhålla beklädnadersättning.

Då det är af vigt, att polispersonalen har en sund och ändamålsenlig bostad, om möjligt i samma hus som stationen, har ett icke ringa antal »logement» där inrättats för konstaplarnes härbärgerande.

Dessa »logement» bestå af flera större och mindre rum, och är alt efter rummens storlek flere eller färre konstaplar boende i hvar och ett af dem. Det är samboende utan att därför vara något kasernlif. Rummen är i allmänhet goda i hälsoafseende och hållas mycket snygga samt utrustas på sina ställen med rätt god smak. Utom de nödvändiga möblerna finna man i dem många prydnadsartiklar, i synnerhet oljetryckstaflor, litografier, fotografier m. m. Böcker saknas icke, och på ett ställe ha vi sett till och med ett piano. I dessa visserligen torftiga, men ganska hemtrefliga ungarlägenheter som otvivelaktigt äro af godt inflytande på polispersonalen, spårar man lätt den omtänka om kårens goda hållning samt hvarje dess medlems trefnad som i så många afseenden utmärker polisens chefer och som nog har sin inverkan på en ej så ringa del af samhället utanför polisen.

Extra konstaplarna, som bo i centralpolisens logement vid Myntgatan, betala 6 kr., men alla ordinarie konstaplar erlägga 8 kr. i månaden. För denna hyra erhållas husrum, möbler, värme, belysning, sängkläder samt upppassning, städning och tvätt.

Högsta antalet konstaplar bo i de två hus som tillhöra polispersonalens pensionsinrättning, det nyss nämnda åt Myntgatan och det andra vid Kammakargatan, på senare stället öfver 40.

Det är dock endast de ogifte som bebo dessa logement. De ogiftes hela antal var vid 1889 års början 167 och af dem bodde nästan hela antalet i logementen. Det ser ut som skulle de ogifte polismännens antal tillväxa i högre mån än de giftes, ty då år 1884 funnos endast 95 ogifte mot 203 gifte, var förhållandet fyra år senare 168 mot 239. Detta torde ej vara tillfälligt, utan ha sin orsak i den åstundan som allt mer gör sig gällande, att rekrytera polismanskapet synnerligen bland unge män som ännu ej ingått äktenskap. Då polis-kårens ordinarie medlemmar år 1884 hade bland sig blott 23 hvilka icke voro öfver tjugufem år, hade denna åldersklass vid ingången af 1889 växt till 61. Mellan tjugufem och trettio voro 89 år 1884 och 130 år 1889. Detta är fortfarande den talrikaste åldersklassen. Sedan aftager antalet för hvarje femårsklass. Mellan trettiofem och fyrtio år äro 31, men nästan lika många (30) mellan fyrtio och fyrtiofem, och öfver femtio år blott 17 samt af dem 3 kommissarier. Af de vid 1889 års början tjänstgörande ordinarie polismännen hade sex tjänat mera än 25 år, men två hundra icke ännu 5 år. Det fanns dock nitiotre som hade mellan 5 och 10 års tjänst, sextiofyra mellan 10 och 15 års, tjugutvå till och med 20 års samt tjugusju till och med 25 års. Såsom man ser, har det allra största antalet icke länge varit i tjänst.

Under år 1888 afsattes icke någon polisman för tjänstfel, och under de närmast föregående åren har sådan afsättning förekommit blott ett par gånger, men såsom olämpliga för tjänsten afskedades nio år 1888. På egen begäran fingo också nio afsked.

Poliskonstapelns tjänstgöring är ganska sträng, och befälet har ej håller många lediga stunder. En kommissarie måste ständigt vara

redo till tjänstgöring och kan till denna kallas äfven på sin fritid, det må vara dag eller natt, hvardag eller hëlgedag.

En öfverkonstapel inspekterar konstaplarnes patrullering under ett dygn från kl. 9 f. m. till kl. 1 på natten, och dygnet därpå bestrider han vakten på stationen från kl. 9 ena morgonen till samma tid påföljande morgon, men därefter har han ett tjänstfritt dygn.

Hvarje distriktskonstapel tjänstgör fyra timmar å rad med »patrulleringspass» och med vakt å stationen. Patrullerna aflösas sex gånger hvarje dygn. Passen voro år 1888 i hela staden 162,136, som inspekterades dels af polisintendenten, dels af centralpolisens både befäl och manskap, dels af distriktpolisens eget befäl.

Å hvarje polisstation föras åtskilliga böcker, t. ex. *rapportbok* i hvilken antecknas alla af distriktets polispersonal gjorda anmälningar samt enskilda personers angifvelser om brott eller förseelser, angående hvilka rapport skall afgifvas till polisstyrelsen, med noga angifvande af alt som rör den tilltalade, och för öfrigt alla inom distriktet inträffade förhållanden af den beskaffenhet, att de böra genom rapport meddelas polisstyrelsen. Rapportboken är försedd med personalregister.

Bland öfriga böcker som föras å stationen äro målslista, minnesbok, tjänstgöringsbok, saköreslängd, bötesuppbördsbok, kvitteringsbok å saker som anhållits vid kropps- eller husransakan samt å upphittadt gods m. m., rulla öfver nykterhetsvärdshus, en annan rulla öfver brännvins och andra spritdryckers försäljningsställen, vidare en öfver teatrar och offentliga samlingslokaler, en dito öfver biljarder, kägellbanor och dylika förlusteställen, en orderbok samt ännu flere böcker, uppgående hela boksamlingen till *nittion* särskilda stycken.

Från och med 1888 föras på stationerna anteckningar angående de personer som där anmälas för fylleri, en ganska fullständig omåttlighetsstatistik med uppgifter å tider och kön, yrken, födelseort och hemort, m. m.

Stationerna stå naturligtvis oupphörligt i förbindelse med hvarandra. Telegrafmeddelandena, som ännu för få år sedan ansågos så snabba och i alt ändamålsenliga, äro nu utbytta med telefonförbindelser. Under 1885 inrättades i polishuset en central-telefonstation med en växel, hvaruti telefonledningarna äro inledda dels från ämbetslokalerna och polischefernas bostäder, dels från polisstationerna samt från kasernerna och militärvakterna, dels ock från telefonbolagens nät.

Denna central-telefonstation befinner sig i portvaktarerrummet åt Rådhusgränden, hvarifrån en enskild ingång också är till andre stads-läkarens rum. Växellinierna till polisstationerna afprovvas hvarje morgon kl. 8.

Här ofvan har i förbigående nämnts ett par hus som tillhöra *polispersonalens pensionsinrättning*. Denna eger nu ett kapital af öfver *en million* kr., och pensionerna motsvarar sextio procent af gällande högsta aflöning inom verderbörande tjänstegrad. Kommissariepensionen är således 1,800 kr., öfverkonstapels 1,080 och konstapels 720.

Dess utom finnes en *polispersonalens i Stockholm enskilda enke- och pupillkassa* som stiftades 1883 och har till ändamål att bereda pensioner åt allidne polismäns enkor och efterlemnade minderåriga barn. Kassans behållning uppgick vid 1888 års slut till 30,687 kr. En tredje dylik kassa, *polispersonalens enke- och pupillkassa*, är mindre betydande och bör ej förväxlas med ofvan nämnda.

Polisverkets stat för 1888 upptog utgifter för 741,774 kr. hvilka bestridas med anslag från kommunen af 701,297 kr., ordinarie anslag från statsverket 28,100, andel i böter 5,000, o. s. v.

